

כגפן פוריה

עלון להפצת תורה ויהדות

אין לעיין בעלון זה בשעת התפילה

פְּרִשֶׁת וַיְחִי

יא' טבת תשפ"ה

הפטרה: ויקרבו ימי דוד

ברכת הלבנה עד יום שני

יציאת שבת ר"ת: 17:54

גיליון 897

יציאת השבת:

17:33

ירושלים: 17:34

מניסת השבת:

16:22

ירושלים: 16:18

צוה ישועות יַעֲקֹב

הרב עמוס שושן - רב ישובי רכס פוריה

מעניין כי דווקא הפרשה המספרת לנו על פטירתו של יעקב אבינו עליו השלום, היא זו הפותחת במילה 'ויחי'. כך היה גם בפרשה בה סופר על פטירת שרה אמנו ונקראת בשם: חיי שרה. ומכאן שהצדיקים גם אחרי פטירתם קרויים חיים. ואכן כך דרשו חכמים (מסכת תענית ה, ב): "יעקב אבינו לא מת". ולשאלה "וכי בכדי ספדו ספדניא וחנטו חנטיא וקברו קבריא?" כלומר, האם בסתם ספדו הסופדים וחנטו החונטים וקברו הקוברים? ענו בתלמוד: "מקרא אני דורש, שנאמר: 'ואתה אל תירא עבדי יעקב נאם ה' ואל תחת ישראל כי הנני מושיעך מרחוק ואת זרעך מארץ שבים'. מקיש הוא לזרעו, מה זרעו בחיים אף הוא בחיים".

וברש"י פירש: יעקב אבינו לא מת, אלא חי הוא לעולם. וכי בחנם ספדו הסופדים וחנטו החונטים, דכתיב: ויחנטו ויספדו? אלא מקרא אני דורש, והאי דחנטו חנטיא סבורים היו שמת אבל חי היה. יש מפרשים, שאם זכה האדם שזרעו ילך בדרכו הרי זה כאילו שהוא ממשיך לחיות שהרי זרעו אחריו ממשיך את דרכו. ואולם לפי פשט הדברים, האדם השלם שזכה ללכת בדרך התורה והמצוות, זוכה לחי נצח, גם לאחר מה שנראה לנו כאילו הוא נפטר מן העולם, הרי הוא חי וקיים. ואכן, אנו אומרים על הצדיק כי הוא 'נפטר מן העולם' ולא מת, כי הוא נפטר מעולם זה לעולם הבא, אך עדיין אחוז הוא בעץ החיים, בבחינת: 'עץ חיים היא למחזיקים בה ותומכיה מאושר'.

בהוצאת מכון "שערי תורה": פוריה-נוה עובד ד.ג. גליל תחתון 15210

שערי תורה וחסד ע"ר * כולל אברכים * שיעורי תורה * פרסומים תורניים * גמ"ח עזרה לנוקמים *
הדפסה: דפוס כנרת. עריכה: צ. שוריק. היה שותף. להעברת תרומות: בנק המזרחי סניף טבריה מספר חשבון: 123459

בך יברך ישראל

ברכת יעקב לבניו של יוסף, מנשה ואפרים, הפכה להיות הברכה בה כל אחד מאיתנו מברך את בניו בערב שבת קודש, מה הסיבה לכך? להלן נציע מספר תשובות.

בך יברך ישראל

בך – ראשי תיבות ברכת כהנים. לפי הנוהג להוסיף את פסוקי ברכת הכהנים לברכת הילדים.

ברכת הבנים – כשנמסר ליוסף שאביו חולה, מיהר ללכת לבקרו ולקח איתו את שני בניו: מנשה ואפרים. יעקב, ששמע כי יוסף הגיע, קם קמעה ממיטתו, לכבוד בנו הנושא בתואר 'משנה למלך'. יעקב חיבב מאוד את בני יוסף. נראה כי הסיבה לכך היא, כיון שהם נולדו בנכר ואף על פי כן לא הושפעו מסביבתם. בהזדמנות זו הוא מודיע ליוסף כי כל אחד מבניו יקבל חלק ונחלה בארץ ככל אחד מהשבטים: "...אפרים ומנשה כראובן ושמעון יהיו לי".

יוסף מציג לפני אביו את בניו. הוא מעמיד את מנשה, הבכור, לימין יעקב, ואת אפרים, הצעיר יותר, לשמאלו. כוונתו של יוסף היתה שאביו יניח את יד ימינו על מנשה הבכור, אך יעקב משכל את ידיו ומניח את יד ימינו על ראש אפרים, הבן הקטן. כשיוסף מנסה להעמיד את הדברים על סדרם הנכון מסביר לו יעקב את פשר מעשהו: "ידעתי בני ידעתי, גם הוא יהיה לעם וגם הוא יגדל, ואולם אחיו הקטן יגדל ממנו וזרעו יהיה מלוא הגויים" – ברוח קודשו ראה יעקב את יהושע בן נון יוצא מאפרים, הוא אשר ינהיג את בני-ישראל וינחיל להם את הארץ ושמנו יגיע לקצוי תבל, כשיעמיד את החמה בגבעון ואת הירח בעמק איילון.

ברכת יעקב לנכדיו: "המלאך הגואל אותי מכל רע יברך את הנערים (מנשה ואפרים) ויקרא בהם שמי ושם אבותי, אברהם ויצחק, וידגו לרוב (כדגים שפרים ורבים) בקרב הארץ". בזכות עמידתם האיתנה של מנשה ואפרים כנגד התרבות המצרית, על אף שלא ראו מעולם את סבם יעקב, עד בואו למצרים, זכו מנשה ואפרים שבהם יברכו האבות בכל הדורות את הבנים כדברי יעקב: "בך יברך ישראל לאמור: ישימך אלוקים כאפרים וכמנשה".

בך יברך ישראל... כאפרים וכמנשה

מדוע דוק אפרים ומנשה? מדוע לא שאר שבטי ישראל? בני יעקב חיו במחיצתו של אביהם הגדול, גם בניהם נכדיו של יעקב ראו את דרכיו ומעשיו, לגבם היתה ברורה הדרך בה ילכו. ואולם יוסף התגלגל למצרים תוך התנכרות של אחיו ומיודעיו, לכאורה מכאן ועד לעזיבה מוחלטת של דרך ישראל אביו המרחק קצר. והנה יוסף על אף היותו במצרים הוא ממשיך בדרך אביו יעקב. זוהי בהחלט הוכחה מוחלטת לטיב דרכו החינוכית של יעקב.

וכן שנינו באבות (ו, ח): ואומר: "עטרת זקנים בני בנים ותפארת בנים אבותם", פאר החינוך של כל אב, כאשר בנו הולך בדרכו, אבל זו עדיין אינה עטרת חינוכו, שכן הבן חי במחיצת אביו, רואה את מעשיו ולומד ממנו כיצד להתנהג. אך בשביל הסבא הרואה את נכדו הולך בדרכו, אף שאינו חי במחיצתו, הרי שבשבילו זו עטרה לחינוך שהעניק לבנו, לכן עטרת זקנים בני בנים. (מתוך "מעשה אבות", עמוד תכג).

בך יברך ישראל... כאפרים ומנשה

מדוע דוקא אפרים ומנשה? מדוע לא שאר שבטי ישראל? בברכת יעקב לבני יוסף מדיגיש יעקב "בך יברך ישראל לאמור: ישימך אלוקים כאפרים ומנשה". מדוע נבחרו דוקא אפרים ומנשה?

אפשר לומר כי הסיבה לכך נעוצה בהתנהגותם בזמן הברכה ולאחריה. יעקב מקדים בברכתו את אפרים הצעיר לאחיו מנשה הבכור. והנה מנשה לא מקנא באפרים ואפרים אינו מתגאה על מנשה. זוהי דוגמא יוצאת דופן בודאי על רקע שנאת האחים ליוסף שהיה בן מועדף ליעקב אביו, עד שלא יכלו לדברו לשלום וכמעט שהרגוהו. אולם בין אפרים ומנשה לא היתה קינאה כלל, על אף השינוי שעשה יעקב, שצערם אפילו ליוסף אשר ניסה לשנות את סדר הברכה של אביו לבניו. ולכן אמר יעקב למנשה ואפרים: בך יברך ישראל!

המלאך הגאֵל אתי מפל רַע יברך אֶת הַנְּעָרִים

לעיל אמר יעקב לפני פרעה: (פרק מז, ט): וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל פְּרָעָה יְמֵי שְׁנֵי מִגֻּרֵי שְׁלֹשִׁים וּמֵאֵת שָׁנָה מֵעַט וְרַעִים הָיוּ יְמֵי שְׁנֵי חַיִּי וְלֹא הִשְׁיֵגוּ אֶת יְמֵי שְׁנֵי חַיֵּי אֲבֹתֵי בְיָמֵי מִגֻּרֵיהֶם: והיה זה קצת חילול ה' שיעקב, קדוש ה' יאמר על חייו שהיו מעט ורעים, והלא הוא הולך בדרך ה' והכל לטובה הוא עושה. וכדברי רבותנו בתלמוד: גם זו לטובה, או כדברי רבי עקיבא: כל דעביד רחמנא לטב עביד.

ובפסוק זה עשה יעקב תשובה, שהודיע כי יש מלאך הרגיל להשלח אליו והצילו מכל רע, ותפילתו כי מלאך זה יברך את הנערים וימשיך בשמירתם...

ציור ברכת יעקב לאפרים ולמנשה

מהלכות תפילה

א. מצות עשה להתפלל בכל יום, שנאמר "ועבדתם, את ה' אלוהיכם" (שמות כג, כה) מפי השמועה למדו שעבודה זו היא תפילה, ונאמר "ולעובדו, בכל לבבכם" (דברים יא, יג) אמרו חכמים, איזו היא עבודה שבלב, זו היא תפילה. ואין מניין התפילות מן התורה, ולא משנה התפילה הזאת מן התורה. ואין לתפילה זמן קבוע מן התורה ולפיכך נשים ועבדים חייבין בתפילה, לפי שהיא מצות עשה שלא הזמן גרמה.

ב. חיוב מצוה זו, כך הוא שיהא אדם מתפלל ומתחנן בכל יום, ומגיד שבחו של הקדוש ברוך הוא, ואחר כך שואל צרכיו שהוא צריך להן בבקשה ובתחינה, ואחר כך גותן שבח והודיה לה' על הטובה שהשפיע לו: כל אחד כפי כוחו.

ג. אם היה רגיל, מרבה בתחינה ובקשה; ואם היה ערל שפתיים, מדבר כפי יוכלו ובכל עת שירצה. וכן מניין התפילות, כל אחד ואחד כפי יכולתו יש שמתפלל פעם אחת ביום, ויש שמתפלל פעמים הרבה. והכול היו מתפללים נוכח המקדש, בכל מקום שיהיה. וכן היה הדבר תמיד ממשה רבנו, עד עזרא.

ד. כיון שגלו ישראל בימי נבוכדנאצר הרשע, נתערבו בפרס ויוון ושאר האומות, ונולדו להם בנים בארצות הגויים; ואותן הבנים נתבלבלה שפתם, והייתה שפת כל אחד ואחד מעורבת מלשונות הרבה. וכיון שהיה מדבר, אינו יכול לדבר כל צרכיו בלשון אחת אלא בשיבוש, שנאמר "ובניהם, חצי מדבר אשדודית, ואינם מכירים, לדבר יהודית כלשון, עם ועם" (נחמיה ג, כד).

ה. ומפני זה, כשהיה אחד מהן מתפלל, תקצר לשונו לשאול חפציו או להגיד שבח הקדוש ברוך הוא בלשון הקודש, עד שיערב עימה לשונות אחרות. וכיון שראה עזרא ובית דינו כך, עמדו ותיקנו להם שמונה עשרה ברכות על הסדר.

ו. שלוש ראשונות, שבח לה'; ושלוש אחרונות, הודיה; ואמצעיות, יש בהן שאילת כל הדברים שהן כמו אבות לכל חפצי איש ואיש, ולצורכי הציבור, כולם כדי שיהיו ערוכות בפי הכול, וילמדו אותם במהרה, ותהיה תפילת אלו העילגים תפילה שלמה, כתפילת בעל הלשון הצחה. ומפני עניין זה, תיקנו כל הברכות והתפילות הסדורות בפי כל ישראל כדי שיהא כל עניין ברכה ערוך בפי העילג.

(רמב"ם, 'משנה תורה' הלכות תפילה).

לעילוי נשמת אמו"ר רבי יצחק שושן זצ"ל - נלב"ע יב' תמוז תשע"ז

למעוניינים להשתתף בהוצאת עלון זה נא לפנות לדוד: 0537788483

עלון זה מוקדש:

לרשאות: ציפורה ויהושע לוי. שרה בת שמחה. בנימין יהודה. עור בן עישה. תקוה בת עזרה. אלגרה בת גאון. אסתר בת יהודה. מול בת עולה. אברהם בן רחל. רחמים בן סולמנה. דודאל בן אביגיל. אלנה בת סלידה. ישי ורחל לוי. רעה בת זוהרה. עדן בת רחל. מיטל מוריה אדרי. יוסף בן מיכל. דוד ביטון חי"ו. לוסית יוסף ושידי בן דוד חי"ו.

להחיות נעדריו צה"ל ושבייו ובחס: אורון שאול, הדר גולדין, גיא חבר, רון ארד, יהודה כין, צבי פלדמן. וכל החטופים והחטופים בעזה!

לעילוי נשמות: הר"ר יוסף, הר"ר אלה. דוד אברהם צוקרמן. רבי מסעוד מלול. רבי יצחק שושן, רבי יעקב שושן. זונה ושה. סופר מנחם. יצחק דרעי. מקסים חיים דרעי. מיר חנום. ישראל אברהם נתן. שלמה בן מרים. יצחק ונחמיה אטאם. אורן מועלם. אליהו מויטו. דוד גרוסברג. מירי פולק. מרים קדשים. עמוס דמרי. סימכוב משה יהודה. יצחק זקן סליקה. נעים משה. אהנן נסים וסליקה שושן. אליהו מוביל. מיריה שמעון. יפה גורי. זונה קלון. סימני בת רחל. ליט שבת משה עזיה. רעה יצחק. אסתר חדר. אסתר בת תורא. אליהו בת פריחה. תירצה ויטון. אסתר ונחמיה חנום. דניאל אלמלית. מנחם הלוי. דוד מוביל. מיכל עמר. אריה בן שמעון. ציונה בת דוד. יצחק ולאה אסטרנו. אליהו אדרי. עזיה עמוס. רות יעקב. דוד רחל לוי. יונה יוסף שרעבי. מרים יהודה. שמואל למברט. נעמימה בת מנודה. לאור רחמים. זק טל. עליה מועלם. עליה בן. שרה אולאל. דוד ופריחה בן. שמעון בן רחל. אברהם אדרי. יוסף אלקובי. מיכאל ועקני. חסיה ששפטוש. עישה דחן. ברכה סופן. כמיסה דידר. רפי עשוה. אתני זפרני. מעיין וסדר עשור. כמישה בן. מרים בת רחל. נאח בן. אילה שחר. אורטל מבוך. יצחק ושמחה אילון. אורי יצחק אילון חי"ד. יצחק בן פנעה זל.

ולע"נ הנספים בשואה ובחס: אלכסנדר שנדור, שושנה רוזה, רפאל פריצי, וציעיליה צילה לבית משפחת ציטרון חי"ד. אברהם ולאה ציטרון ז"ל.

למעוניינים להשתתף בהוצאת עלון זה נא לפנות לדוד: 0537788483

אין לעיין בעלון זה בשעת התפילה